

УДК 338.124

Лошакова С. Є.
старший викладач
кафедри економічного
аналізу та обліку
НТУ «ХП»

Діагностика ризику підприємства як інструмент розвитку бізнесу в Україні

Анотація. У статті розглядається застосування сучасних прийомів та методів діагностики ризику в господарській діяльності підприємства, визначення та види ризику. Запропоновано побудову системи діагностики ризиків, виявлення чинників ризику, формування підходу підприємства до визначення і розуміння ризику та його впливу на успішність бізнес-процесів для створення дієвого механізму функціонування системи управління ризиками.

Ключові слова: діагностика, ризик, види ризику, фактори ризику, управління ризиком, система управління ризиком, бізнес, бізнес-процес.

Аннотация. В статье рассматриваются применение современных приемов и методов диагностики риска в хозяйственной деятельности предприятия, определение и виды риска. Предложено построение системы диагностики рисков, выявление факторов риска, формирование подхода предприятия к определению и пониманию риска и его влияния на успешность бизнес-процессов для создания действенного механизма функционирования системы управления рисками.

Ключевые слова: диагностика, риск, виды риска, факторы риска, управление риском, система управления риском, бизнес, бизнес-процесс.

Abstract. The application of modern methods and methods of risk diagnosis in the economic activity of an enterprise, the definition and types of risk are discussed in the article. Constructing a system for diagnosing risks, identifying risk factors, forming an enterprise approach to the definition and understanding of risk and its impact on the success of business processes to create an effective mechanism for the functioning of the risk management system are proposed.

Keywords: diagnostics, risk, types of risk, risk factors, risk management, risk management system, business, business process.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку бізнесу в Україні важливе місце посідає проблема діагностики ризику підприємства як інструменту створення та розвитку бізнес-процесів. Слід відзначити, в країні розвиток бізнесу залишається на досить низькому рівні. Така ситуація спровокована нерозвиненим регуляторним середовищем, слабким доступом до фінансування і низьким зростанням конкуренції [1]. Однак, європейський курс розвитку України обумовлює необхідність вирішення проблем країни та зміни підходів до побудови успішного бізнесу з урахуванням ризику.

Управління ризиком - це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого (обов'язкового) вибору. Щоб оцінити ризикованість бізнес-проекту, необхідно діагностувати та проаналізувати всі властиві йому види ризиків. Застосування сучасних прийомів та методів діагностики ризику в господарській діяльності підприємства, виявлення і формалізація на цій основі ключових перешкод для побудови дієвого механізму функціонування системи управління у кризових умовах господарювання дозволить знайти шляхи до ефективного управління ризиками бізнес-проектів на промислових підприємствах.

Науковий підхід до того як можна управляти ризиками бізнес-проектів на промислових підприємствах, нажаль, не завжди застосовується на підприємствах. Актуальність даної теми не має сумніву, тому що, успіх – достойна мета будь-якого підприємства. І якщо є що-небудь, що йому сприяє, то необхідно запроваджувати це на підприємстві. Отже, визначення поняття що таке ризик, суть, зміст і види ризиків, теоретичні аспекти діагностики ризику на промисловому підприємстві та впровадження системи діагностики ризику в формування бізнес-процесів на промисловому підприємстві безсумнівно є ключовим фактором успіху бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані із невизначеністю ринкового середовища, що є передумовою виникнення ризиків, висвітлювали в працях В.М. Гранатуров, П.Р. Грабова, В.З. Романов, І.Т. Балабанов, В. Ойгензіхт, Г.Б. Клейнер, В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний, В.В. Лук'янова, А.П. Альгін, В.В. Черкасов, Дж.М., Кейнс, А. Маршалл, Ф. Найт, Дж. Нейман та інші. В. Вітлінський досліджував стан і тенденції розвитку вітчизняної економіки, проблеми і особливості діяльності як

малих, так і великих підприємств, ризик-менеджмент. Деякі вчені пропонують визначати наявність ризиків за допомогою методів економіко-математичного моделювання. Інші пропонують під час прийняття управлінських рішень використовувати методи теорії ігор, що допоможе підприємству протистояти несприятливим ситуаціям і приймати ефективні управлінські рішення. Дослідження, що проводились протягом останніх років, не дають можливості чітко визначити як саме поняття ризику так і види ризику, саме побудова системи діагностики ризику та чітке визначення понять та підходів до визначення видів ризику будуть сприяти розвитку бізнесу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є дослідження теоретичних аспектів діагностики ризику на промисловому підприємстві та вдосконалення впровадження системи діагностики ризику в формування бізнес-процесів на промисловому підприємстві як інструменту розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує велика різноманітність думок з приводу поняття визначення, суті і природи ризику. Це пов'язано з багатоаспектністю цього явища, недостатнім використанням в реальній діяльності, ігноруванням в існуючому законодавстві. Розглянемо два поняття, які доповнюють один одного і охоплюють загальний зміст ризику.

Перше визначення полягає в тому, що ризик визначають як вірогідність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності [2]. Отже, ризик відноситься до можливості настання якої-небудь несприятливої події, можливості невдачі, можливості небезпеки.

Друге визначення ризику зв'язано з поняттям «ситуація ризику».

Ситуацією, взагалі, називається поєднання, сукупність різних обставин і умов, що створюють певну обстановку для того або іншого виду діяльності. Обстановка може сприяти або перешкоджати здійсненню даної дії.

При ситуації ризику існує можливість кількісно і якісно визначити ступінь вірогідності того або іншого варіанту і їй супроводять три умови:

- наявність невизначеності;
- необхідність вибору альтернативи (включаючи відмову

від вибору);

- можливість оцінити вірогідність здійснення обраних альтернатив.

Ситуація ризику якісно відрізняється від ситуації невизначеності. При ситуації невизначеності вірогідність настання результатів рішень або подій у принципі є невизначеною. Отже, ситуація ризику є різновидом ситуації невизначеності, оскільки в ній настання подій вірогідне і може бути визначене.

По своїй природі ризик ділять на три види [3]:

1) Коли у розпорядженні суб'єкта, що робить вибір з декількох альтернатив, є об'єктивна вірогідність отримання передбачуваного результату. Це вірогідність, незалежна безпосередньо від даного підприємства: рівень інфляції, конкуренція, статистичні дослідження і т.п.

2) Коли вірогідність настання очікуваного результату може бути одержана тільки на основі суб'єктивних оцінок, тобто суб'єкт має справу з суб'єктивною вірогідністю. Суб'єктна вірогідність безпосередньо характеризує дане підприємство: виробничий потенціал, рівень наочної і технологічної спеціалізації, організація праці і т.п.

3) Коли суб'єкт в процесі вибору і реалізації альтернативи має в розпорядженні як об'єктивну, так і суб'єктивну вірогідність.

Завдяки цим видозмінам ризику суб'єкт робить вибір і прагне реалізувати його. В результаті цього ризик існує як на стадії вибору рішення, так і на стадії його реалізації.

Виходячи з цих умов друге визначення ризику наступне. Ризик - це дія (діяння, вчинок), виконувана в умовах вибору (в ситуації вибору сподіваючись на щасливий результат), коли у разі невдачі існує можливість (ступінь небезпеки) опинитися в гіршому положенні, ніж до вибору (ніж у разі нездійснення цієї дії).

Більш повно ризик визначають як діяльність, пов'язану з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якої є можливість кількісно і якісно оцінити вірогідність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети.

З останнього визначення можна виділити основні елементи, які складатимуть суть поняття «ризик».

1) Можливість відхилення від передбачуваної мети, ради якої здійснювалася вибрана альтернатива (відхилення як негативної, так і позитивної властивості).

2) Вірогідність досягнення бажаного результату.

3) Відсутність упевненості в досягненні поставленої мети.

4) Можливість матеріальних, етичних і інших втрат, пов'язаних із здійсненням вибраної в умовах невизначеності альтернативи.

Ухвалення бізнес-проекту пов'язаного з ризиком припускає виявлення і зіставлення можливих втрат і доходів. Якщо ризик не підкріплений розрахунками, то він переважно закінчується невдачею і супроводжується певними втратами. Щоб згладити негативні явища, пов'язані з ризиком, необхідно провести діагностику ризику, тобто виявити: основні риси і джерела його виникнення, найважливіші його види, допустимий рівень ризику, методи вимірювання ризику, методи зниження ризику.

Основними рисами ризику є: суперечність, альтернативність і невизначеність [4].

Така риса як суперечність в ризикі приводить до зіткнення об'єктивно існуючих ризикованих дій з їх суб'єктивною оцінкою. Оскільки разом з ініціативами, новаторськими ідеями, упровадженням нових перспективних видів діяльності, що прискорюють технічний прогрес і впливають на громадську думку і духовну атмосферу суспільства, йдуть консерватизм, догматизм, суб'єктивізм і т.п.

Альтернативність припускає необхідність вибору з двох або декількох можливих варіантів рішень, напрямів, дій. Якщо можливість вибору відсутня, то не виникає ризикованої ситуації, а, отже, і ризику.

Невизначеністю називається неповнота або неточність інформації про умови реалізації бізнес-проекту (рішення). Існування ризику безпосередньо пов'язано з наявністю невизначеності, яка неоднорідна за формою прояву і за змістом. Підприємницька діяльність здійснюється під впливом невизначеності зовнішнього середовища (економічного, політичного, соціального і т.п.), безліч змінних, контрагентів, осіб, поведінку яких не завжди можна передбачити з прийнятною

точністю. Виходячи з цього, виділимо основні причини невизначеності (ризик).

По джерелу виникнення ризик кваліфікується як господарська діяльність, пов'язана з особою людини і обумовлена природними чинниками. Унаслідок виникнення ризик виступає як наслідок, він викликаний невизначеністю майбутнього.

Основними причинами невизначеності є:

Спонтанність природних процесів і явищ, стихійні біди (землетруси, урагани, повені, засуха, мороз, ожеледь).

Випадковість. Коли в схожих умовах одна і та ж подія відбувається неоднаково в результаті багатьох соціально-економічних і технологічних процесів.

Наявність протидіючих тенденцій, зіткнення інтересів. Це військові дії, міжнаціональні конфлікти.

Характер вірогідності НТП. Практично неможливо визначити конкретні наслідки тих або інших наукових відкриттів, технічних винаходів.

Неповнота, недостатність інформації про об'єкт, процес, явище. Ця причина приводить до обмеженості людини в зборі і переробці інформації, з постійною мінливістю цієї інформації.

Обмеженість, матеріальних, фінансових, трудових і ін. ресурсів при ухваленні і реалізації рішень; неможливість однозначного пізнання об'єкту при тих, що склалися рівні і методах наукового пізнання; обмеженість свідомої діяльності людини, існуючі відмінності в соціально-психологічних установках, оцінках, поведінці.

Крім самої людини на його діяльність впливають чинники (1-6), які створюють в ній ситуації невизначеності і ризику. Дії і рішення людини можуть вплинути як в кращу сторону на результати діяльності, так і в гіршу, розрядити ситуацію невизначеності, змінити мету проекту. Ризик існує як на етапі вибору дій (ухвалення рішень), так і на етапі реалізації бізнес-проекту.

Ефективність організації управління ризиком багато в чому визначається класифікацією ризику [5]. Залежно від можливого результату (ризикової події) ризику можна поділити на дві великі групи: чисті і спекулятивні.

Чисті ризики означають можливість отримання негативного або нульового результату. До цих ризиків відносяться наступні ризики: природно-природні, екологічні, політичні, транспортні і частина комерційних ризиків (майнові, виробничі, торгіві).

Спекулятивні ризики виражаються в можливості отримання як позитивного, так і негативного результату. До цих ризиків відносяться фінансові ризики, що є частиною комерційних ризиків.

Залежно від основної причини виникнення ризиків (базисний або природний ризик) вони діляться на наступні категорії: природні ризики, екологічні, політичні, транспортні, комерційні ризики.

До природних ризиків відносяться ризики, пов'язані з проявом стихійних сил природи: землетрус, повінь, буревій, пожежа, епідемія і т.п.

Екологічні ризики - це ризики, пов'язані із забрудненням навколишнього середовища.

Політичні ризики пов'язані з політичною ситуацією в країні і діяльністю держави.

До політичних ризиків відносяться:

- неможливість здійснення господарської діяльності унаслідок військових дій, революції, загострення внутрішньополітичної ситуації в країні, націоналізації, конфіскації товарів і підприємств, введення ембарго, через відмову нового уряду виконувати прийняті попередниками зобов'язання і т.п.;

- введення відстрочення (мораторію) на зовнішні платежі на певний термін зважаючи на настання надзвичайних обставин (страйк, війна і т.п.);

- несприятлива зміна податкового законодавства;

- заборона або обмеження конверсії національної валюти у валюту платежу. В цьому випадку зобов'язання перед експортерами може бути виконано в національній валюті, що має обмежену сферу вживання.

Транспортні ризики - це ризики, пов'язані з перевезеннями вантажів транспортом: автомобільним, морським, річковим, залізничним, літаками і т.п.

Комерційні ризики є небезпекою втрат в процесі фінансово-господарської діяльності. Вони означають невизначеність результатів від даної комерційної операції.

По структурній ознаці комерційні ризики діляться на майнові, виробничі, торгові, фінансові.

Майнові ризики - це ризики, пов'язані з вірогідністю втрат майна підприємства унаслідок крадіжки, диверсії, халатності, перенапруження технічної і технологічної систем і т.п.

Виробничі ризики - ризики, пов'язані із збитком від зупинки виробництва унаслідок дії різних чинників і перш за все із загибеллю або пошкодженням основних і оборотних фондів (устаткування, сировина, транспорт і т.д.), а також ризики, пов'язані з упровадженням у виробництво нової техніки і технології.

Торгові ризики є ризиками, пов'язаними із збитком унаслідок затримки платежів, відмови від платежу в період транспортування товару, не поставки товару і т.п.

Фінансові ризики пов'язані з вірогідністю втрат фінансових ресурсів (тобто грошових коштів).

Фінансові ризики підрозділяються на два види: ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей, і ризики, пов'язані з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики).

До ризиків, пов'язаних з купівельною спроможністю грошей, відносяться наступні різновиди ризиків: інфляційні і дефляційні ризики, валютні ризики, ризики ліквідності. Інфляція означає знецінення грошей і, природно, зростання цін. Дефляція - це процес, зворотний інфляції, виражається в зниженні цін і відповідно в збільшенні купівельної спроможності грошей.

Інфляційний ризик - це ризик того, що при зростанні інфляції одержувані грошові доходи знецінюються з погляду реальної купівельної спроможності швидше, ніж ростуть. В таких умовах підприємство несе реальні втрати.

Дефляційний ризик - це ризик того, що при зростанні дефляції відбуваються падіння рівня цін, погіршення економічних умов, в яких працює підприємство, і зниження доходів.

Валютні ризики є небезпекою валютних втрат, пов'язаних із зміною курсу однієї іноземної валюти по відношенню до іншої,

при проведенні зовнішньоекономічних, кредитних і інших валютних операцій.

Ризики ліквідності - це ризики, пов'язані з можливістю втрат при реалізації цінних паперів або інших товарів через зміну оцінки їх якості і споживної вартості.

Інвестиційні ризики включають наступні підвиди ризиків: ризик упущеної вигоди, ризик зниження прибутковості, ризик прямих фінансових втрат.

Ризик упущеної вигоди - це ризик настання непрямого (побічного) фінансового збитку (неодержаний прибуток) в результаті нездійснення якого-небудь заходу (наприклад, страхування, хеджування, інвестування і т.п.).

Ризик зниження прибутковості може виникнути в результаті зменшення розміру відсотків і дивідендів по портфельних інвестиціях, по внесках і кредитах.

Портфельні інвестиції пов'язані з формуванням інвестиційного портфеля і є придбанням цінних паперів і інших активів. Термін «портфельний» походить від італійського «portofoglio», означає сукупність цінних паперів, які є у інвестора.

Ризик зниження прибутковості включає наступні різновиди: процентні ризики і кредитні ризики.

До процентних ризиків відноситься небезпека втрат комерційними банками, кредитними установами, інвестиційними інститутами, селінговими компаніями в результаті перевищення процентних ставок, виплачуваних ними по повернутих коштах, над ставками за наданими кредитами. До процентних ризиків відносяться також ризики втрат, які можуть понести інвестори у зв'язку із зміною дивідендів по акціях, процентних ставок на ринку по облігаціях, сертифікатах і інших цінних паперах.

Зростання ринкової ставки відсотка веде до пониження курсової вартості цінних паперів, особливо облігацій з фіксованим відсотком. При підвищенні відсотка може початися також масове скидання цінних паперів, емітованих під більш низькі фіксовані відсотки і умови випуску, що достроково приймаються назад емітентом. Процентний ризик несе інвестор, що вклав кошти в середньострокові і довгострокові цінні папери з фіксованим відсотком при поточному підвищенні середньоринкового відсотка порівняно з фіксованим рівнем.

Процентний ризик несе емітент, що випускає в обіг середньострокові і довгострокові цінні папери з фіксованим відсотком при поточному зниженні середньоринкового відсотка порівняно з фіксованим рівнем. Цей вид ризику при швидкому зростанні процентних ставок в умовах інфляції має значення і для короткострокових цінних паперів.

Кредитний ризик - небезпека несплати позичальником основного боргу і відсотків, що належать кредитору. До кредитного ризику відноситься також ризик такої події, при якій емітент, що випустив боргові цінні папери, виявиться не в змозі виплачувати відсотки по них або основну суму боргу.

Кредитний ризик може бути також різновидом ризиків прямих фінансових втрат.

Ризики прямих фінансових втрат включають наступні різновиди: біржовий ризик, селективний ризик, ризик банкрутства, а також кредитний ризик.

Біржові ризики є небезпекою втрат від біржових операцій. До цих ризиків відносяться ризик не платежу по комерційних операціях, ризик не платежу комісійної винагороди брокерської фірми і т.п.

Селективні ризики (лат. *selectio* - вибір, відбір) - це ризик неправильного вибору видів вкладення капіталу, виду цінних паперів для інвестування порівняно з іншими видами цінних паперів при формуванні інвестиційного портфеля.

Ризик банкрутства є небезпекою в результаті неправильного вибору вкладення капіталу, повної втрати підприємством власного капіталу і нездатності розраховуватися за узятими на себе зобов'язаннями.

По іншій класифікації ризики можна розділити на наступні види [6]:

1) Ділові ризики: ризики, пов'язані з можливістю погіршення загального фінансового стану підприємства, зниженням вартості капіталу (акцій, облігацій);

2) Організаційні ризики, викликані помилками менеджменту підприємства (у тому числі і при ухваленні рішень), його співробітників; проблемами системи внутрішнього контролю, погано розробленими правилами робіт і ін., тобто ризики, пов'язані з внутрішньою організацією роботи компанії;

3) Ринкові ризики - це ризики, пов'язані з нестабільністю економічної кон'юнктури: ризик фінансових втрат через зміну ціни товару, валютний ризик трансляції, ризик втрати ліквідності і ін.;

4) Кредитні ризики - ризик того, що контрагент не виконає свої зобов'язання в строк;

5) Юридичні ризики - це ризики втрат, зв'язаних з тим, що законодавство або не було враховано взагалі, або змінилося в період операції; ризик невідповідності законодавств різних країн; ризик некоректно складеної документації, внаслідок чого контрагент в змозі не виконувати умови договору і ін.;

6) Техніко-виробничі ризики - ризик нанесення збитку навколишньому середовищу (екологічний ризик); ризик виникнення аварій, пожеж, поломок; ризик порушення функціонування об'єкту унаслідок помилок при проектуванні і монтажі, недотримання виробничих технологій і процесів, ряд будівельних ризиків і ін.

Дана класифікація не тільки чітко трактує приналежність ризиків до конкретної групи, дозволяючи уніфікувати оцінку ризику, але і якнайповніше охоплює безліч ризиків, що дозволяє вірно підійти до проблеми виявлення чинників, що утворюють ризик [7].

Багатогранність поняття «ризик» обумовлена різноманітністю чинників, що характеризують як особливості конкретного виду діяльності, так і специфічні риси невизначеності, в умовах якої ця діяльність здійснюється. Виявити всі чинники достатньо складно. По-перше, більшість ризиків має як загальні чинники, так і специфічні. По-друге, конкретний ризик може мати різні причини виникнення залежно від виду діяльності підприємства.

Аналіз теоретичних досліджень, присвячених питанням ризику, дозволяє зробити висновок про те, що в цих дослідженнях надається недостатня увага ряду проблем, недооцінка яких при практичному використуванні результатів теоретичних досліджень може привести до неповної або некоректної оцінки впливу тих або інших чинників ризику на відповідні види ризиків. Перша проблема полягає в тому, що не акцентується увага на факті наявності цілого ряду чинників, які впливають, причому іноді взаємовиключні, на динаміку відразу декількох видів ризиків.

Друга проблема полягає в уявленні чинників ризику тільки як чинників прямої дії на конкретні види ризиків. З поля зору дослідників випадає можливість діалектичного переходу самого ризику в категорію чинників ризику, що вимагає розробки уявлення про чинників ризику як про чинники прямої, так і опосередкованої дії. Третьою проблемою є нерозвиненість української економіки, що породжує дефіцит досліджень окремих видів ризиків українськими ученими і, як наслідок, обмежене упровадження їх рекомендацій в практичну діяльність підприємств. Саме тому своєчасна та ретельна діагностика дозволить уникнути певних збитків.

Представляється доцільним ввести поняття так званих нейтивних (від англ. «native» - властивий) чинників ризику, що впливають тільки на конкретний вид ризику, і інтегральних (узагальнених) чинників ризику, що роблять вплив на ризики відразу декількох видів. Причому наявність в групі чинників ризику для конкретного виду ризику хоча б одного інтегрального чинника повинна бути підставою для обов'язкового комплексного аналізу всіх пов'язаних з ним видів ризиків. У свою чергу, інтегральні чинники ризику по рівню дії слід підрозділити на інтегральні чинників ризику мікроекономічного (що впливають на діяльність конкретного економічного суб'єкта) і макроекономічного (формуєних економічну кон'юнктуру для цілого ряду підприємств) рівня.

Підприємство в процесі своєї діяльності взаємодіє з великою кількістю організацій (партнерів по бізнесу), у тому числі фінансового сектора. Результатом цього є тісний взаємозв'язок ризиків підприємства і фінансових інститутів, що проявляється в дії ризиків підприємства на рівень ризиків організацій - партнерів, так і в зворотному впливі ризиків фінансових інститутів на ризики підприємства. Вказаний взаємозв'язок підкреслює значущу роль ризиків підприємства в загальній системі ризиків.

У процесі дослідження ризиків підприємства пильну увагу слід приділити обліку специфіки його діяльності і взаємозв'язку останньої з діяльністю партнерів підприємства. Результати аналізу даного питання дозволяють стверджувати, що ризики підприємства тісно пов'язані з ризиками інших видів бізнесу і займають значуще місце в загальній сукупності ризиків.

Пріоритетною для підприємств є мінімізація техніко-виробничих ризиків. В той же час ці ризики формують основу операційних ризиків страхових компаній, оскільки підприємства прагнуть зняти з себе ризики, перекладаючи їх на страховиків.

У даний час кредитні ризики (за винятком ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю) не роблять помітного впливу на діяльність підприємства. Це пояснюється нерозвиненістю фондового ринку (відсутність портфельних ризиків) і низькою кредитоспроможністю підприємств. В той же час, ці ризики впливають на професійних учасників фондового ринку, де підприємство виступає як інвестор (прагнучий вкласти кошти) або позичальник (при розміщенні акцій і облігацій). Кредитні ризики підприємств в цьому випадку переходять в операційні ризики трейдерів.

Облік операційних ризиків в діяльності підприємств має менший вплив в порівнянні з страховими компаніями, банками або професійними учасниками фондового ринку. Напряму операційні ризики підприємств не впливають на ризики інших сфер бізнесу.

Через специфіку своєї роботи діяльність підприємства схильна до ринкових ризиків (в аспекті динаміки цін на матеріали і продукцію, що виробляється). В той же час, якщо підприємство активно не займається зовнішньоторговельною діяльністю або діяльністю на ринку цінних паперів, воно, на відміну від інших суб'єктів бізнесу (наприклад, банків), напряму не схильне до таких ринкових ризиків, як валютний і процентний ризики.

У свою чергу, більшість ризиків підприємства складають основу кредитних ризиків банків: чим вище ризики підприємства, тим більш високу ціну за свій ризик призначає банк.

Дієвий механізм функціонування системи управління ризиками можливий за умови побудови системи діагностики ризиків, виявлення чинників ризику, сформованому підходу підприємства до визначення і розуміння ризику та врахування його впливу на успішність бізнес-процесів.

Висновки. Сучасні прийоми та методи діагностики ризиків в господарській діяльності підприємства; виявлення і формалізація на цій основі ключових перешкод для побудови дієвого механізму функціонування системи управління у кризових умовах господарювання дозволять розробити систему управління

ризиками бізнес-проектів на підприємствах. Визначено, що таке ризик, суть, зміст і види ризиків, теоретичні аспекти врахування впливу ризиків на діяльність підприємства. Існує велика різноманітність думок з приводу поняття визначення, суті і природи ризику. Це пов'язано з багатоаспектністю цього явища, недостатнім використанням в реальній діяльності, ігноруванням в існуючому законодавстві.

Однією з основних причин неефективного управління ризиками є відсутність ясних і чітких методологічних основ цього процесу. Аналіз видів ризику показує їх розрізненість, а окремим спробам їх систематизації властиво безліч спірних моментів. Проте, аналіз досліджень в області методології управління ризиками з урахуванням вимог сучасної економіки дозволяє сформулювати систему принципів управління ризиками. Механізм управління ризиками підприємства в поточних умовах господарювання повинен мати чітку ієрархічну структуру з необхідністю її коректування за підсумками реалізації програми заходів щодо зниження ризиків і з урахуванням чинників дії, що змінюються. Побудова системи діагностики ризиків, виявлення чинників ризику, сформований підхід підприємства до визначення і розуміння ризику та його впливу на успішність бізнес-процесів безумовно будуть сприяти створенню дієвого механізму функціонування системи управління ризиками.

Література:

1. Дикань О. В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. // Державне регулювання економіки. - 2017.- № 57. - С. 58-66.
2. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения. - М. : Дело и Сервис, 2002. – 160 с.
3. Грабова П. Р. Риски в современном бизнесе. – М. : Аланс, 1994. - 240с.
4. Романов В. З. Риск-менеджмент как условие развития предприятия // Теория и практика реструктуризации предприятий : сб. материалов Всерос. науч.-практ. конф. - Пенза, 2001. - С.144-146.
5. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент. - М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
6. Ойгензихт В. Проблема риска промышленных предприятий. – М. : Прогресс, 1994. - 238с.